

Ο μύθος της Άλκηστης κυκλοφορούσε στην αρχαιότητα με την μορφή δημοτικών τραγουδιών και ήταν πολύ δημοφιλής καθώς αναδεικνυε την αυτοθυσία της ερωτευμένης γυναίκας. Στην τραγωδία τον έφερε πρώτος ο Φρύνιχος (τέλη 6^{ου} με αρχές 5^{ου} π.Χ. αιώνα), αυτός που καθιέρωσε τις γυναικείες μάσκες στο δράμα. Στο έργο εκείνο που δεν σώθηκε, ο Θάνατος προσπάθησε να πάρει μια τούφα από τα μαλλιά της Άλκηστης αλλά τον πρόλαβε ο Ηρακλής, συγκρούστηκε μαζί του, τον νίκησε και την έσωσε. Αν ο Θάνατος κατόρθωνε να της πάρει την κοτσίδα, θα την μετέφερε στον Άδη, οπότε η Άλκηστη ήταν χαμένη.

Πάνω από μισό αιώνα αργότερα, στα 438 π.Χ., τον μύθο της Άλκηστης παρουσίασε και ο Ευριπίδης, στο ομώνυμο δράμα που παίχτηκε στα Μεγάλα Διονύσια, μετά από μια τριλογία, στη θέση του Σατυρικού. Είναι η παλαιότερη από τις σωζόμενες τραγωδίες του και μια από τις πέντε (σε σύνολο 17) που καταλήγουν σε αίσιο τέλος. Κι επειδή διδάχτηκε σε διονυσιακή γιορτή, ευθυμίας και ξεγνοιασιάς, έχει έντονα κωμικά στοιχεία, ενώ ο ίδιος ο Άδμητος δεν είναι παρά ένα ανθρωπάκι έτοιμο να βάλει τα κλάματα, άνανδρος και εγωιστής που εκβιάζει γονείς και σύζυγο να εκδηλώσουν την αγάπη τους προς αυτόν, πεθαίνοντας αντί γι' αυτόν. Ο ποιητής που χαρακτηρίστηκε από τους εχθρούς του μισογύνης, εξυψώνει την αυτοθυσία και τον αλτρουισμό της γυναίκας και μαστιγώνει την ανδρική εγωπάθεια. Στην πραγματικότητα, το δράμα του αυτό βάζει τα θεμέλια της Αττικής Κωμωδίας ξεγυμνώνοντας τον άνθρωπο. Κι όχι μόνο τον Άδμητο. Και ο Φέρης στηλιτεύεται και ο Ηρακλής παρωδείται.

Το δράμα ξεκινά με τον θεό Απόλλωνα να μονολογεί, εξιστορώντας τα προηγηθέντα, το πώς βρέθηκε στην αυλή των Φερών και πώς έφτασε αυτή τη στιγμή η Άλκηστη να χαροπαλεύει. Στην ώρα εμφανίζεται ο Θάνατος που απορρίπτει το αίτημα του θεού να δοθεί αναβολή στον χαμό της όμορφης βασίλισσας: «Αδικούνται οι θεοί του Κάτω Κόσμου, αν γίνει κάτι τέτοιο», λέει. Ο Απόλλωνας αποχωρεί προλέγοντας ότι θα έρθει κάποιος ατρόμητος και δυνατός που θα σώσει την Άλκηστη. Ο Θάνατος μπαίνει στο παλάτι.

Στη σκηνή καταφθάνουν δεκαπέντε κάτοικοι των Φερών, ο Χορός, αγωνιώντας για την τύχη της βασίλισσας. Μια σκλάβα δούλα έρχεται κλαίγοντας κι αναγγέλλει ότι πια δεν υπάρχει σωτηρία για την Άλκηστη, της οποίας τις τελευταίες στιγμές περιγράφει. Όταν αυτή τελειώνει, βγαίνουν από το παλάτι ο Άδμητος, στηρίζοντας την παραπαίουσα Άλκηστη, και τα δυο παιδιά τους που κρατούν τα πέπλα της. Δούλοι και δούλες ακολουθούν μεταφέροντας ένα ανάκλιτρο. Βάζουν επάνω του τη μελλοθάνατη που θυμάται τα παλιά αλλά και βγάζει από μέσα της όλη την αγωνία για το τέλος που έρχεται. Στις παραισθήσεις της, βλέπει την Αχερουσία (είσοδο του Άδη), βλέπει και τον Χάροντα που, όρθιος στην

βάρκα του, απλώνει προς το μέρος της το χέρι του, ζητώντας της να βιαστεί. Ξαπλώνει.

Ο Άδμητος, που είχε δεχτεί να αντικατασταθεί από την Άλκηστη στο νεκρικό ταξίδι, τώρα στενάζει για την τύχη του που θα μείνει μόνος και παρακαλεί την γυναίκα του ούτε αυτόν ούτε τα παιδιά τους να εγκαταλείψει. Παραμένει εγωιστής ως το τέλος. Αν δεν είχε δεχτεί την θυσία της γυναίκας του, δεν θα γίνονταν όλα αυτά.

Η Άλκηστη του ζητά να προσέχει τα παιδιά τους και να μην φέρει μητριά στο παλάτι. Της το υπόσχεται ο Άδμητος και της λέει ότι θα την θυμάται πάντα και θα ζητήσει, όταν έρθει η ώρα να πεθάνει, να τον θάψουν δίπλα της. Η Άλκηστη ξεψυχά. Ο γιος τους, ο Εύμηλος, ξεσπά σε δάκρυα. Ο Άδμητος κηρύσσει πένθος «για ένα χρόνο». Οι δούλοι σηκώνουν το ανάκλιτρο με τη νεκρή βασίλισσά τους και το μεταφέρουν μέσα στο παλάτι. Στη σκηνή μένει ο Χορός που μοιρολογεί. Σταματά το μοιρολόι, όταν ένας ξένος εμφανίζεται. Φορά λεοντή, κρατά ρόπαλο, αδύνατο να μην τον αναγνωρίσουν: Είναι ο Ηρακλής. Περαιστικός για την Θράκη όπου τον έστειλε ο Ευρυσθέας, να του φέρει τα ανθρωποφάγα άλογα του Διομήδη (8^{ος} άθλος), είπε να σταθεί για λίγο στο παλάτι του φίλου του.

Πιστός στους κανόνες της φιλοξενίας, ο Άδμητος υποδέχεται τον Ηρακλή αλλά του κρύβει τον θάνατο της Άλκηστης. «Ποτέ δεν έκλεισε την πόρτα του σε ξένο». Ναι μεν υπάρχει κάποιος πένθος αλλά για κάποια ξένη. Μπαίνουν στο παλάτι. Ο Χορός επαινεί τον βασιλιά. «Τέτοιος άνθρωπος είναι δυνατόν να μένει δυστυχισμένος;», αναρωτιέται.

Ξαναβγαίνει από το παλάτι ο Άδμητος. Αυτή την φορά, μαζί με όλους, ακολουθεί την πομπή που οδηγεί τη νεκρή Άλκηστη στην τελευταία της κατοικία. Ο Ηρακλής είναι μέσα στο παλάτι, δεν έχει πάρει ειδηση, τρώει και πίνει, όπως θα εξηγήσει αργότερα ένας δούλος, τον οποίο ο βασιλιάς έθεσε στην υπηρεσία του ημίθεου. Όμως, στη σκηνή έρχεται ο Φέρης, ο πατέρας του Άδμητου, με νεκρικές προσφορές για την βασίλισσα.

Ο Άδμητος εξαγριώνεται. Δεν δέχεται τα δώρα εκείνου που, αν και γέρος, προτίμησε να ζήσει κι άφησε τη νέα γυναίκα να πεθάνει. Βέβαια, όμοια φέρθηκε και ο ίδιος ο Άδμητος αλλά αυτό δεν το λογαριάζει. Πατέρας και γιος αναλώνονται σε μακρύ διάλογο με βρισιές ο ένας εναντίον του άλλου που ξεγυμνώνουν και τους δύο στους θεατές. Στο τέλος, ο Φέρης διώχεται και η πομπή ξεκινά. Την ακολουθεί ο Χορός. Η σκηνή μένει αδειανή.

Ερχεται ο δούλος που ο Άδμητος έθεσε στην υπηρεσία του Ηρακλή. Είναι καταγανακτισμένος και παραπονιέται για τον φιλοξενούμενο που έχει στρωθεί στο φαγοπότι, αδιαφορώντας για το ότι υπάρχει πένθος, έχει μεθύσει και το έχει ρίξει στο τραγούδι. Χώρια που, με η παρουσία του Ηρακλή, στερήθηκε ο ίδιος τη συμμετοχή του στην πομπή.

Στη σκηνή βγαίνει και ο Ηρακλής, μεθυσμένος. Παραπατά. Είναι στεφανωμένος, κρατά ένα δοχείο με κρασί και αρχίζει ένα κήρυγμα στον δούλο περί του τι σου είναι ο άνθρωπος και για το σύντομο της ζωής που καθένας πρέπει να την περνά καλά. Κατσαδιάζει και τον δούλο ότι έχει κατεβάσει μούτρα, συμπεριφορά ανάρμοστη προς φιλοξενούμενο. Τον καλεί να πιουν μαζί. Ο δούλος το αποφεύγει. Ο Ηρακλής επιμένει και έκπληκτος μαθαίνει ότι δεν πρόκειται για κάποια ξένη. Η Άλκηστη είναι που πέθανε. Ο ημίθεος οργίζεται για την προσβολή να μην του πει ο φίλος του τα βάσανά του, πετά το στεφάνι και την κανάτα, μαθαίνει πού θα θάψουν την Άλκηστη κι ορμά να προλάβει τον Θάνατο.

Ερχεται ο Άδμητος με την πομπή όλη. Μοιρολογεί απαρηγόρητος. Μοιρολογεί και ο Χορός που ελεεινολογεί την τύχη του βασιλιά. Μπαίνει ο Ηρακλής, ο κατά πως έχει πει ο Απόλλωνας ατρόμητος και δυνατός. Σέρνει κρατώντας από το χέρι μια γυναίκα σκεπασμένη με πέπλο. Κι επιτίθεται στον Άδμητο, ότι δεν τον θεωρεί φίλο αφού του έκρυψε τον θάνατο της Άλκηστης κι ότι τον πρόσβαλε, αφήνοντάς τον να γλεντοκοπά, ενώ όλοι οι άλλοι πενθούσαν. Του δείχνει την γυναίκα που κρατά και του ζητά να την κρατήσει, όσο να γυρίσει εκείνος από την Θράκη. Αν δεν γυρίσει, η γυναίκα αυτή θα ανήκει στον Άδμητο.

Οι θεατές γνωρίζουν για ποια πρόκειται. Όχι όμως και ο νεαρός βασιλιάς. Αρνείται να βάλει άλλη γυναίκα στο παλάτι. Ο Ηρακλής περίπου του λέει «οι νεκροί με τους νεκρούς και οι ζωντανοί με τους ζωντανούς». Να βρει άλλη γυναίκα, να την παντρευτεί και να ξεχάσει την Άλκηστη. Ο Άδμητος αρνείται. Ο Ηρακλής επιμένει. Κι εξακολουθεί να είναι φιλοξενούμενος. Για να ξεμπερδεύει ο Άδμητος λέει στους δούλους να βάλουν την πεπλοφορεμένη στο παλάτι. Διαφωνεί ο Ηρακλής: Ο ίδιος ο Άδμητος πρέπει να την οδηγήσει, μάλιστα κρατώντας την από το χέρι. Ο βασιλιάς έχει φτάσει στο ως εδώ και μη παρέκει. Για να του κάνει το χατίρι, παίρνει την γυναίκα από το χέρι αλλά στρέφει αλλού το πρόσωπό του. Ο Ηρακλής τον κατσαδιάζει: Δεν πρόκειται για τη Μέδουσα που απολιθώνει όποιον την κοιτάξει. Της αφαιρεί το πέπλο. Στ' αλήθεια είναι η Άλκηστη αλλά ο Άδμητος εξακολουθεί να μην την βλέπει. Ο Ηρακλής τον υποχρεώνει να την δει. Μένει εκστατικός. Αναρωτιέται, αν όντως είναι η γυναίκα του ή του σκαρώνουν κάποια κακόγουστη φάρσα οι θεοί.

Ο Ηρακλής τον διαβεβαιώνει ότι πρόκειται για την Άλκηστη. Πάλεψε με τον Θάνατο και του την πήρε. Θα ξαναβρεί τη λαλιά της σε τρεις μέρες. Άδμητος και Άλκηστη αγκαλιάζονται. Το δράμα τελειώνει εδώ.

Ένας μύθος της Αττικής αναφέρει ότι, κάποια στιγμή, ο Άδμητος εκδιώχτηκε από τις Φερές. Αυτός, η Άλκηστη κι ένας γιος τους που λεγόταν Ίππασος, βρήκαν καταφύγιο στο βασίλειο του Θησέα. Ο Εύμηλος έμελλε να διαδεχτεί τον πατέρα του, να παντρευτεί την Ιφθίμη, αδελφή της πιστής Πηνελόπης, και να ακολουθήσει τους Αχαιούς στην Τροία.

(τελευταία επεξεργασία, 12 Απριλίου 2021)